

1832 Tarihli Tarsus ve Kusun Kazaları Nüfus Defterinin Tahlil ve Değerlendirmesi¹ *The Analysis and Evaluation of the Population Book of Tarsus and Kusun Townships Dated 1832*

Hava SELÇUK²- Kazım KARTAL³

Abstract

Population and land destructions were registered in the Ottoman Empire for a long time. The records were made to see the tax potential in the country especially in connection with the manorial system, and as a result of these studies, the registry books were arranged. When the manorial system lost its former importance, the avariz tax, which was collected as a tax in case of need, turned into regular tax in the 17th and 18th centuries, and the avariz records were kept regularly. With the new developments in the 19th century, the nature of the counting processes began to change. The male population in the country was tried to be determined through a general census in 1830 and 1831. Counts were made first in Istanbul and then across the country. Within the scope of these censuses, the population census of Tarsus and Kusun townships was made. Tarsus sanjak consisted of three sub-districts in 1519; the center of Tarsus, Kusun and Ulaş. Some changes were observed in the administrative division of the sanjak in the 19th century. Earlier this century, Tarsus Sanjak consisted of Tarsus center, Kusun, Ulaş, Kuştemür, Gökçeli, Elvanlı, Namrun and Tekeli districts. It is determined that a census containing Muslim neighborhoods and villages was recorded in the “Kaza-i Tarsus and Kusun Population Book” registered in NFS.d: 3694 dated 9.12.1247 (1832), which belongs to the Tarsus and Kusun townships in the borders of Mersin (İcel). There are 14 Muslim Neighborhoods where Muslims reside and a non-Muslim neighborhood where Muslims and non-Muslims reside together in Tarsus. In addition, the Muslim group residing in Tarsus gardens and 11 villages of Tarsus and 17 villages of Kusun district were registered. A total of 3,699 people were registered as Muslims in the Population book of Tarsus and Kusun. In this study, the information about the population in the book of Tarsus and Kusun will be evaluated.

Keyword: *Tarsus, Kusun, Population, Ottoman Empire.*

Öz

Osmanlı Devletinde uzun süre nüfus ve arazi tahrirleri yapılmıştı. Özellikle tımar sistemiyle bağlantılı olarak ülkedeki vergi potansiyelini görmek üzere tahrirler yapıldı ve bu çalışmalar sonucunda tahrir defterleri düzenlendi. Tımar sistemi eski önemini kaybedince ihtiyaç halinde bir vergi olarak toplanan avariz vergisi XVII. ve XVIII. yüzyıllarda düzenli vergiye dönüştü ve avariz kayıtları düzenli tutuldu. XIX yüzyıldaki yeni gelişmelerle birlikte sayım işlemlerinin mahiyeti de değişmeye başladı. 1830-31’de genel bir nüfus sayımı yoluyla ülkedeki erkek nüfus belirlenmeye çalışıldı. Önce İstanbul’da daha sonra ülkenin genelinde sayımlar yapıldı. Bu sayımlar kapsamında Tarsus ve Kusun kazalarının da nüfus sayımı yapılmıştır. Tarsus sancağı, 1519 tarihinde Tarsus merkez, Kusun ve Ulaş olmak üzere üç nahiyeden oluşuyordu. XIX asırda sancağın idarî taksimatında bazı değişiklikler görülmektedir. Bu yüzyılın başlarında, Tarsus Sancağı, Tarsus merkez, Kusun, Ulaş, Kuştemür, Gökçeli, Elvanlı, Namrun ve Tekeli nahiyelerinden oluşuyordu. Günümüzde Mersin(İcel) ili sınırlarına dahil olan Tarsus ve Kusun kazalarına ait 9.12.1247 (1832) tarihli NFS.d:3694 numarada kayıtlı “*Kaza-i Tarsus ve Kusun Nüfus defterinde*” Müslüman mahalle ve köyleri içeren bir sayımın yapıldığını ve deftere kaydedildiğini tespit etmekteyiz. Tarsus kazasında Müslümanların ikamet ettiği 14 Müslüman Mahallesi ve Müslümanlarla zimmilerin birlikte ikamet ettiği bir zimmi mahalle bulunmaktadır. Bunun yanı sıra Tarsus bahçelerinde ikamet eden Müslüman taife ve Tarsus’a bağlı 11 köy ile Kusun kazasına bağlı 17 köy kayıt edilmiştir. Tarsus ve Kusun Nüfus defterine Müslüman olarak toplam 3.699 kişi kayıt edilmiştir. Ele alınan bu çalışmada Tarsus ve Kusun’a ait defterdeki nüfusa ilişkin bilgiler değerlendirilecektir.

Anahtar kelime: *Tarsus, Kusun, Nüfus, Osmanlı Devleti.*

¹ Bu çalışma 7-8 Eylül 2019 Tarihinde düzenlenen Ulusal Mersin Tarihi Kent Sempozyumunda Sözlü olarak sunulan bildirinin genişletilmiş ve düzenlenmiş şeklidir.

² Erciyes Üniversitesi, Tarih Bölümü, Kayseri, hselcuk@erciyes.edu.tr.

³ Mehmet Akif Üniversitesi, Ağlasun MYO, kkartal@mehmetakif.edu.tr.

ORCID Numarası/ORCID Numbers: 0000-0002-9136-9158¹ / 0000-0001-5550-6808²

Makale Geliş | Received : 15.11.2019

Makale Kabul | Accepted : 23.04.2020

Giriş

Osmanlı Devleti I. Mahmut dönemine kadar, modern anlamda, nüfus sayımı yapmamıştı. 19. yüzyıldan önce Osmanlı Devleti mevcut mali gelir kaynaklarını tespit etmek amacıyla tımar sistemi içerisinde sayımlar yapmıştır. Tımar sistemi önemini kaybedince de avarız sayımları ön plana çıkmıştır. Tahrir, muhasebe, avarız ve cizye defterleri kayıtlarından hareketle 16 ve 17. yüzyılda çok sayıda yerleşim bölgesinin tahmini nüfusu ortaya çıkartılmıştır. Bu kaynakların dışında vakanüvislerin, seyyahların ve elçilik görevlilerin yazdığı kitap veya raporlardan da araştırmacılar istifade etmiştir⁴. 1826'da Yeniçeri Ocağının kaldırılması sonucunda yeni bir askerî yapılanmaya gidilmesi, ülkenin askerliğe elverişli erkek sayısının bilinmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bunun için 1828'de başlatılan nüfus sayımı Rusya'yla başlayan savaş sebebiyle 1829'da kesintiye uğramıştır. 1830 yılında başlayan sayım ise başarılı bir şekilde tamamlanmıştır⁵. Bundan sonra 1838-1845, 1882- 1893 ve 1905-1907 yıllarında genel nüfus sayımları yapılmıştır. Bunların haricinde, bazı yerleşim yerleriyle sınırlı kalan sayımlar da yapılmıştır. Sayımlar genel itibarıyla Anadolu ve Rumeli'yi kapsamış; 1882 yılına kadar, sadece erkek nüfus sayılmıştır⁶. 1832 tarihli NFS.d:3694 numarada kayıtlı “*Kaza-i Tarsus ve Kusun Nüfus defterinde*” sadece Tarsus ve Kusun kazalarının, mahallelerinde ve köylerinde yaşayan Müslüman erkek nüfus kayıt edilmiştir. Tarsus kazasının 14 Müslüman mahallesinde ve 1 zimmi mahallesinde oturan Müslüman taife, Tarsus bahçelerinde oturan halk, Tarsus'a bağlı 11 köy ile Kusun kazası ve bu kazaya bağlı 17 köy, 1 cemaat olmak üzere ikamet eden toplam 3.699 kişinin kaydının yapıldığı görülmektedir. 10 - 40 yaş grubundaki sağlıklı ve askerliğe elverişli olanların isminin üzerine mim harfi konulmuş bunun yanında 10 yaşından küçük olan ve sabi olarak kayıt edilen yine sağlıklı askerliğe elverişli olarak düşünülen çocukların isimleri altına da kırmızı çizgi konulmuştur.

XVI. yüzyılda yaklaşık 5.100 km² alanı kaplayan Tarsus Sancağı: Güneydoğuda Seyhan nehri, kuzeyde Toroslar, batıda Alataçayı, güneyde Akdeniz kıyı şeridiyle sınırlıydı ve XVI. yüzyılda merkez, Kusun, Ulaş ve Kuştemür kazalarından oluşuyordu. Bu yüzyılda ortalama 80.000 kişilik bir nüfus potansiyeline sahipti. XVII. yüzyılda Gökçeli ve Elvanlı, XIX. yüzyıl başlarında Namrun, Yelkesi, Külek, 1852'de Mersin'e bağlanmıştır. 1864'te Gökçeli, Elvanlı, Kalınlı birleştirilerek Tarsus'a bağlı Mersin kazası kurulmuş, H.1305'te (1887-88) müstakil sancak yapılan Mersin'e dâhil edilmiştir. 1880-1902 salnamelerinde kazaya Namrun, Külek, Ulaş, Tekeli, Kusun ve Kuştemür bağlı gösterilmiştir. XIX. yüzyılın ikinci çeyreğinde sancağın kırsal kesiminde 12.440 hâne vardı. 1890'da sancağın tahmini nüfusu 50.000 kadar idi. Tarsus, Cumhuriyet döneminde kaza statüsünde Mersin merkezli İçel vilâyetine dahil edilmiştir⁷.

Defterin yazıldığı tarihlerde Tarsus'un statüsünde değişiklikler olmuştur. 1832'ye kadar Osmanlı hâkimiyetinde olan bölge aynı yılın Temmuz ayında Belen Muharebesi'nde Osmanlı ordusunu mağlup eden Mısırlı İbrahim Paşa tarafından istila edildi. Mayıs 1833'te yapılan antlaşmayla da Adana Eyaleti, İbrahim Paşa'ya bırakıldı. 15 Temmuz 1840'da imzalanan Londra Antlaşması ile Çukurova tekrar Osmanlı idaresine girmiştir⁸. İncelemiş olduğumuz Defter Tarsus kazası, Tarsus'a bağlı bahçeler, Tarsus'a bağlı köyler, Kusun kazası, Kusun kazasına bağlı köyler ile alakalı nüfus kayıtlarını içermektedir. Defterin üzerinde hangi tarihte yazıldığına dair bir kayıt

⁴ Çavuş 2018, 53.

⁵ İlk nüfus sayımıyla ilgili yapılan diğer çalışmalar için bkz; Kazım Kartal, Serpil Sevim Kartal, “H.1256/M.1840-41 Tarihli Müslim Nüfus Defterlerine Göre Karahisar-ı Develi (Yeşilhisar) Kazâsı: Sosyo-ekonomik ve Demografik Yapısı”, *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Alanında Yenilikçi Yaklaşımlar* Cilt 2, Gece Akademi, s.113-130; Aziz Altı, “Nüfus Defterlerine Göre Pirevi (Hacı Bektaş Veli Tekkesi) (1830-1846)”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* 2019, 77-98.

⁶ Çavuş 2018, 53.

⁷ Bilgili 2011, 111-114.

⁸ Poş 2008, 11.

bulunmamaktadır.

1831 nüfus sayımına göre Tarsus Sancağının nüfusu şöyledir: Tarsus Merkez: Müslüman nüfus 1.816, Fellah 1.075, Gayrimüslim 493, toplam 3.384. Kusun ise Müslüman 1.904, Yörük 693, diğer 4, toplam 2.601'dir⁹. Elimizdeki defterde Tarsus merkez nüfusu 1.826, Tarsus bahçeleri 469, Tarsus köyleri 513, Fellahlar 63, Kusun kazası ve köyleri 828 olmak üzere toplam 3.699 kişi kayıt edilmiştir. İki defter arasında bir yıl olmasına karşın böyle fark görülmesi, idari taksimat açısından bölgenin Mısırlı İbrahim Paşa hâkimiyetine geçmesi ile alakalı olacağı düşünülmektedir.

Tablo: 1

	Tarsus merkez	Tarsus bahçeleri	Tarsus köyleri	Fellah	Gayrimüslim	Kusun	Yörük ve diğer	Toplam
1831 tarihli defter	1.816	-		1.075	493	1.904	693/4	5.985
İncelenen defter	1.826	469	513	63	-	828	-	3.699

Defterin Tahlil ve Değerlendirmesi

1.Tarsus Kazası

Osmanlı şehirlerinden kaza merkezleri mahallelerden oluşmakta idi. Tarsus'taki mahallelerin bazıları tipik Osmanlı şehirleri gibi bir cami etrafından oluşturulmuştu. Camiu'n-nur, Cami-i Küçük Minare, ve Cami-i Atik mahalleleri kentin dini yapılar etrafında oluşmuş yerleşim birimleri idi. Tarsus'a bağlı mahalleler şunlardı: Kızıl Murad, Sofular, Cami'n-nur, Cami-i Atik, Cami-i Küçük Minare, Tekye, Çanaklı, Sakızlı, Debbağhane, Şahin, Cedid, Ömer, Şamlı mahalleleri ile Zimmiyan (Zimmiyan mahallesinde Müslümanlar da ikamet etmekteydi) mahallesinden oluşmaktaydı.

Tarsus kazasının 14 Müslüman Mahallesi ve Müslümanlarla zimmilerin birlikte ikamet ettiği 1 zimmi mahallesi bulunmaktadır. Defterde bu 15 mahalle ile birlikte Tarsus bahçeleri olarak isimlendirilen bölge ile Tarsus'a bağlı dört köy ve Kusun kazasına bağlı 25 köyde ikamet eden toplam 3.699 kişinin kaydı bulunmaktadır.

Tablo: 2

Mahallenin Adı	Askerliğe elverişli	Çocuk	İhtiyar	40 yaş üzeri ve sabi	Toplam
Kızılı Murad Mahallesi	59	29	20	38	146
Müftü Mahallesi	39	10	4	22	75
Sofular mahallesi	36	25	12	24	97
Camiu'n-nur Mahallesi	56	61	20	44	181
Cami-i Atik Mahallesi	33	30	14	27	104

⁹ Poş 2008, 101.

Cami-i Küçük Minare	74	51	9	36	170
Tekye Mahallesi	46	21	4	12	83
Çanaklı Mahallesi	50	28	4	19	101
Sakızlı Mahallesi	70	46	12	36	164
Zimmiyan Mah oturan Müslümanlar	21	20	8	11	60
Debbağhane Mahallesi	84	23	16	29	152
Şahin Mahallesi	5	15	7	7 ¹⁰	35
Cedid mahallesi	57	42	14	41 ¹¹	155
Ömer Mahallesi	47	35	9	21	112
Şamlı Mahallesi	85	51	14	41	191
	762	487	167	408	1.826

Tarsus'ta toplam 15 mahalle (biri Zimmiyan mahallesinde oturan Müslümanları kapsıyor) toplam 1.826 kişi kayıt edilmiştir. Bunlardan askerliğe elverişli 762 kişi, 487 çocuk içinde işaret konulmuş muhtemelen bunlarda askerliğe elverişli olanlar, 1.677 ihtiyar, 408 kişi sabi ve kırk yaş üstü olarak kayıt edilmiştir.

Tarsus'un en kalabalık mahallesi 191 erkek nüfusla Şamlı Mahallesi'dir. En az nüfusa sahip mahallesi 35 erkek nüfusla Şahin mahallesi'dir.

2.Tarsus Bahçeleri Bölgesi

Tarsus vakıflarında diğer bir arazi tipi de bahçelerdir. Bahçe, Tarsus içinde ve dışında daha ziyade sınırları belirlenmiş, meyveli ve meyvesiz ağaçlardan oluşan etrafi çevrilmiş yerlerdir. Ayrıca bahçelerin içinde tarlalar, evler, dükkânlar, zeytin ve üzüm ezmeye mahsus ma'saralar de bulunmaktadır¹².

Tarsus'ta bulunan 29 adet bahçede toplam 469 erkek nüfus kayıt edilmiştir. Bunlardan 207 askerliğe elverişli, 136 çocuk içinde işaret konulmuş muhtemelen bunlarda askerliğe elverişli olma ihtimalleri olan, 23 ihtiyar, 103 kişi sabi ve kırk yaş üstü olarak kayıt edilmiştir.

Meyvelerden ekşi ve tatlı limon, portakal, turunç, zerdali, şeftali, nar, armut ve elma; sebzelerden ise patlıcan, banya ve benzeri diğer bahçe sebzeleri kentin dört bir tarafında yer alan geniş ve verimli bahçelerde yetiştirilmekteydi. 1871'de Tarsus'ta 60 adet bahçe mevcut iken bu sayı 1904'e gelindiğinde 300'e ulaşmıştı¹³.

¹⁰ 1 fevt.

¹¹ 1 ama.

¹² Yılmaz 2011, 39-59.

¹³ Ulaş 2012, 173.

Tarsus Bahçeleri

Tablo 3

Bahçe adı	Askerliğe Elverişli	Çocuk	Toplam Nüfus
Süleyman Bey oğlu Bahçesinde	6	7	16
Hanım Bahçesinde	17	-	20
Deveci oğlu Bahçesinde	7	2	14
Hacı Efendi Bahçesinde	4	-	6
Cendinin Bahçesinde	4	2	8
Hacı Hıdır oğlu Bahçesinde	7	3	15
Deveci oğlu Bahçesinde	1	2	4
Kel Ağazade Bahçesinde	6	6	20
Hakif Efendi Bahçesinde	1	-	2
Hacı Salih oğlu bahçeci	2	2	5
Hasan Efendi oğlu Bahçesinden	-	3	4
Hacı Ahmet Efendi Bahçesinde	9	3	17(1kişi fevt)
Hamudeli oğlu Bahçesinde	16	12	34
Müftü Efendi Bahçesinde	-	2	3
Mısıri zade Bahçesinde	20	12	51
Menemenci oğlu Bahçesinde	2	-	3
Süleyman Bey Bahçesinde	5	2	11
Kazazın Bahçesinden	-	-	2

Şakir Beyin Bahçesinde	10	5	21
Asna Bahçede	3	1	6
Koca Kahya Bahçesinde	12	9	29
Yüksek Bahçede	10	9	27
Çelik Bahçesinde	12	8	28
Kalaycı Bahçesinde	10	4	17
Süleyman Beyzade Bahçesinde	12	8	35
Şamlı Bahçesinde	2	2	8
Baratalı Bahçesinde	5	-	8
Şeyh Ömer Efendi Bahçesinde	21	22	40
Menemenci oğlu Bahçesinde	3	10	15
Toplam	207	136	469

3.Fellahlar

Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa'nın 1830'larda Çukurova'yı işgali döneminde tarım alanında getirmiş olduğu pek çok yenilik bölge için bir milat oluşturmuştur. Bölge topraklarının veriminin farkına varan İbrahim Paşa ilk olarak, Suriye ve Mısır'dan tarımdan anlayan çiftçiler (Fellahlar) getirtmiştir. Pamuk ve şeker kamışı ekimi ağırlıkta olmak üzere yörede daha önce yetiştirilen "Kalın Arpa" yerine Mısır'dan getirttiği "Duvrak" adıyla bilinen arpanın ekimini başlatmıştır. İbrahim Paşa'nın tarım politikasının asıl hedefi, bölgede pamuk üretimini geliştirmektir. Bir yandan tohum ıslahına ağırlık verilirken, diğer yandan su kanallarının inşasını başlatmıştır. Su kanalları ile hem tarımsal verimi arttırmış olacak hem de bölge için büyük bir tehlike oluşturan sel felaketlerini engelleyecekti¹⁴. Adana ve Tarsus bölgesinde iki tür çiftçi grubunu Fellaş olarak nitelendirmiştir. Bunlardan biri yerli olan Nusayrîler, ikincisi ise Mısır asıllı Kıptîlerdir. Kıptîler, Mısır'ın yerli ve Hristiyan halkı olarak bilinmektedir. 1831 nüfus sayımına göre Tarsus Sancağında 1250 Kıptî bulunmaktaydı. 1843 tarihli şer'iyeye siciline göre, Kıptîlerle Nusayrîlerin bir alakası bulunmamaktadır. Ancak her iki grup da çiftçilikle uğraşması nedeniyle ortak isim olarak her iki gruba da Fellaş denilmiştir. Bu durum devletin vergilendirmesinde bir karışıklığa da sebebiyet vermiş ve 4 Zilkade 1234 (25 Ağustos 1819)'de yanlışlıkla Adana ve Tarsus Nusayrî Fellaşlarından, gayrimüslimler (Kıptî) gibi cizye istenmiştir. Nusayrîlerin itirazı üzerine yanlışlık düzeltilmiştir¹⁵.

¹⁴ Ulaş 2012, 178.

¹⁵ Bilgili 2010, 53.

Nitekim bu kişilerin Nüfus defterinde askerlik için uygun olup olmadıklarına dair not düşülmüştür. Dolayısıyla askerlik görevi için işaret konulan bu kişiler Müslüman olarak kayıt edilmiştir.

Tablo:4

	Askerliğe elverişli	Çocuk	toplam
Fellehan	28	20	63

Şehir dâhil köyleri merkeze bağlı olan Mentеш köyünde bulunan Fellehan zümresi toplam 63 kişidir. Bunlardan askerliğe elverişli olan 28, sabi olarak kayıt edilen 20 kişidir. Geri kalan ihtiyar, ve kırk yaş üstü olarak kayıt edilmiştir.

4.Tarsus'a Bağlı Köyler

Tarsus'a bağlı 11 adet Müslümanların yaşadığı köy bulunmaktadır. Bu köyler şunlardır: Ali efendi, Camuşçu, Perci, Çayander, Cumdan, Deliminnet, Çataalkili, Abdal koyun, Hasan Ağa, Ali Ağa, Araplar köyü.

Tarsus Köyleri

Tablo:5

	Askerliğe Elverişli	Çocuk	Toplam
Ali Efendi Köyü	6	13	24
Camuşçu Köyü	14	13	33
Perci Köyü	10	2	16
Çayandere Köyü	14	11	29
Çumdan Köyü	11	7	23
Deliminnet Köyü	26	19	67
Çataalkili Köyü	22	30	69
Abdal Koyun(?) Köyü	37	33	91
Hasan Ağa Köyü	25	20	55
Ali Ağa Köyü	28	26	70
Araplar Köyü	12	14	36
	205	188	513

Tarsus'a bağlı 11 adet köy kayıt edilmiştir. Bu köylerden en kalabalığı 91 erkek nüfus ile Abdul Koyun köyüdür. En az nüfusa sahip köy ise 16 erkek nüfus ile Perci köyüdür.

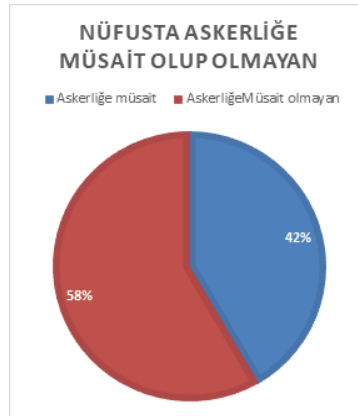
5.Kusun Kazası ve Köyleri

Tarsus sancağı, 1519 tarihinde Tarsus merkez, Kusun ve Ulaş olmak üzere üç nâhiyeden oluşuyordu. XVI. Yüzyılda kaza statüsünde olan Kusun, bu statüsünü XVII. Yüzyılda da devam ettirmiştir. XIX yüzyılın başlarında Tarsus sancağın idarî taksimatında büyük değişiklikler görülmektedir. Bu dönemde bazı yeni nahiyeler oluşturulurken, eski nahiyelerin bazıları da Tarsus'tan ayrıldı. Bu yüzyılın başlarında, Tarsus Sancağı, Tarsus merkez, Kusun, Ulaş, Kuştemür, Gökçeli, Elvanlı, Namrun ve Tekeli nahiyelerinden oluşuyordu. 1832 tarihli olan incelemiş olduğumuz nüfus defterinde Kusun Kazasının idari taksimatı hakkında bilgi sahibi olmak mümkündür. Tablo 6'da görüleceği gibi Kusun kazasına bağlı 17 köy bulunmaktadır.

Tablo:6 Kusun Kazasının Köyleri

Köy İsimleri	Askerliğe Elverişli	Çocuk	Toplam
Kusun Kazası	45	37	103
Nernek Köyü	28	17	62
Hüseyin Beğli Köyü	8	1	16
Avranlu Köyü	15	15	38
Araklu Köyü	27	16	51
Yenice Köyü	39	34	98
Kazkabaş Köyü	16	10	32
Zorcu (?)Köyü	10	9	21
Hamam kurbu Köyü	13	16	36
Ekber Köyü	12	9	29
Dikili Köyü	3	7	16
Kürt Musa Köyü	13	11	38
Tekfur köyü	19	27	57
Kamber Höyüğü Köyü	25	19	70
Tekeliviran Köyü	14	10	32
Mülki Köyü	13	14	36
Yunusoğlu Köyü	24	21	60
Kulak Cemaati	12	9	29
Bayramlı Köyü	2	2	4
	338	284	828

Kusun kazasına bağlı 17 köy ve 1 cemaat kayıt edilmiştir. Bu köylerden kalabalık olana 98 erkek nüfus ile Yenice köyüdür. En az nüfusa sahip ise 4 erkek nüfus ile Bayramlı köyüdür.

Toplam erkek nüfus 3.699 kişiden ibaret olup bunların içerisinde askerliğe elverişli 1.540 kişi, sabi olarak kayıt edilip ileride askerliğe elverişli olduğuna dair işaret konulan 1.115 kişi bulunmaktadır. Kayıtları yapılan erkek nüfustan %42 sinin durumu askerliğe müsait olarak not düşülmüştür.

Defterde işaret konulan yani askerliğe uygun olan ve sabi olarak kayıt edilmesine rağmen ileri de durumu askerliğe

müsait olacak nüfusun durumu şu şekildedir: Askerliğe müsait erkek nüfus 1.540, askerliğe müsait sabi nüfus 1.115, askerliğe uygun olmayan erkekler 1.044 kişidir.

Defterde çocukların bazılarının yaşları kayıt edilmiştir. Özellikle 10 yaş ve üzeri için askerliğe uygun anlamında (Mim) işareti konulmuştur. Bazı çocukların yaşları yazılmayarak sadece sabi diye kayıt edilmiştir. Bunlar 3 yaş ve altı çocukları içermektedir. Buna göre 10 yaş ve altı çocuk sayısı defterdeki kayıtlara göre şu şekildedir:

0-10 yaş arasındaki çocuklar

Yaş	Çocuk sayısı
Sabi(0-3 yaş)	83
4 yaş	110
5 yaş	83
6 yaş	90
7 yaş	70
8 yaş	59
9 yaş	8
10 yaş	136
Toplam	556

Bu kayıtlarda 420 çocuğun yaşı belirtilmiş 136 çocuk sabi olarak kayıt edilmiştir. Bu çocuklardan 10 yaşında olanlarda askerliğe elverişli olarak işaretlenmiş, ayrıca 4 yaşından 9 yaşına kadar olan çocuklarda her hangi sağlık açısından bir sıkıntı yoksa isimlerinin altına kırmızı çizgi konulmuştur.

Buna göre nüfusun % 70'i askerlik meselesinde uygun iken %30'u uygun görülmemiştir. Genç ve yetişkin nüfusun oldukça yoğun olduğunu göstermektedir.

Sonuç

Osmanlı Devleti'nde, 1831 yılı itibari ile belirli dönemlerde askerliğe elverişli ve vergi yükümlüsü nüfusun miktarını tespit amacı ile ülke genelinde birçok kez nüfus sayımları gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmanın ana kaynağını oluşturan 1832 sayımının tutulduğu 3694 numaralı Tarsus ve Kusun kazaları nüfus defterinde Tarsus ve Kusun kazalarının nüfus kayıtları bulunmaktadır. Bahsi geçen bu iki kaza dâhilinde nüfusun kaydedildiği yerleşmeler, karye, mahalle, cemaat, aşiret ve diğer bazı topluluklardan oluşmaktadır. Osmanlı Devleti'nin askeri ve mali ihtiyaçlarını karşılamak adına sınırları içerisinde gerçekleştirdiği nüfus sayımları ve bu sayımlar

sonucunda tutulan defterler, farklı amaçlar doğrultusunda tutulmuş olsa da, dönemin demografik yapısı hakkında önemli bilgiler sunan, ana kaynaklar arasındadır

Tarsus ve kusun kazalarında bulunan Müslüman erkeklerin nüfus kayıtlarını içeren defterde toplam 3.699 kişinin kaydı yapılmıştır. Özellikle askerliğe elverişli kırk yaş altı kişiler ile 4 yaşından büyük ve şu halleriyle ileride askerliğe müsait olacakları düşünülen çocukların isimlerinin üzerine işaret konulmuştur. Nüfus yapısına bakıldığında genç ve çocuk olarak kabul edilen nüfusun %70'lerde olduğu görülmektedir. İhtiyar yada bir şekilde askerlik mesleğine uygun olmayan kişilerin oranı % 30'lardadır. Buna göre Tarsus, Tarsus bahçeleri, köyleri Kusun kazası ve köylerinde nüfus gençlerden oluşmaktadır. İhtiyar olarak kayıt edilen kişilerin yaşları yazılmadığı için bölge halkının en yaşlısı kaç yaşındadır tespit edilememiştir. Bölgede Fellahlar çiftçilikle uğraşan gruptur. Ayrıca Tarsus bahçeleri oldukça önemli olup bu bölgelerde çiftçilikle uğraşan halkın sayısı da oldukça yüksektir.

Kaynakça

A-Arşivler

COA: NFS.d:3694

B-Diğer Kaynaklar

Altı A. (2019), Nüfus Defterlerine Göre Pirevi (Hacı Bektaş Veli Tekkesi) (1830-1846), Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 77-98.

Bilgili A. S. (2011), Tarsus, DVİA, C.40, 111-114.

Bilgili A. S.(2010), Osmanlı Arşiv Belgelerinde Adana, Tarsus Ve Mersin Bölgesi Nusayrîleri (19-20. Yüzyıl), Türk Kültürü Ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi , 54, 53. (49-78)

Çavuş R. (2018), Geçmişin Yorumlanmasında Nüfus defterlerinin Rolü, Journal of History and Future, , Volume 4, Issue 1, 53.

Ulaş S. (2012). Tarsus Kazasının Sosyo-Ekonomik Yapısı (1856-1914), Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin, 173.

Poş A. (2008), Arşiv Belgelerine Göre Tarsus'ta Sosyo-Kültürel Yapı (XIX. Yüzyılın İkinci Yarısı), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış doktora tezi, Bursa.

Poş A. (2008), XIX. Yüzyılda Tarsus'un Nüfusu, Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C.8, Sayı:2, 99-116.

Yılmaz Y. (2011). Osmanlı Döneminde Tarsus Vakıfları, Vakıflar Dergisi, Sayı: 35, 52-53(39-59)

Kartal K. & Kartal S. S. (2018). H.1256/M.1840-41 Tarihli Müslim Nüfus Defterlerine Göre Karahisar-ı Develi (Yeşilhisar) Kazâsı: Sosyo-ekonomik ve Demografik Yapısı', Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Alanında Yenilikçi Yaklaşımlar C.2, Gece Akademi, 113-130.